

Raons econòmiques per a un canvi institucional

El “no cost” d’un model relacional
basat en la lliure associació

La vicelehendakari i consellera d’Hisenda i Administració Pública, Idoia Zenarruzabeitia, exposa en aquest informe –publicat a la revista ‘Hermes’ (de la Fundació Sabino Arana) i que reproduïm parcialment– algunes de les claus econòmiques que, a parer del Govern basc, justifiquen la necessitat de plantejar un nou marc de relacions amb l’estat espanyol.

“ La Proposta d’un Nou Estatut Polític per desenvolupar el creixement i el benestar de la societat basca” només pretén aportar una reflexió en termes econòmics sobre les conseqüències que en el benestar dels bascos i de les basques ha tingut l’Estatut actualment vigent, la seua evolució, les mancances aplicables a un no-desenvolupament complet de les seues potencialitats i com s’afronta aquesta situació en la nova proposta de convivència que estudia la ponència de debat de la Proposta d’Estatut Polític de la Comunitat Autònoma d’Euskadi (CAE), conjugant solidaritat i progrés econòmic en una visió crítica, però no rupturista, de les claus econòmiques d’Euskadi en el segle XXI.

Amb independència que hi haja hagut informes econòmics, interessats a acovardir la ciutadania amb la suposició d’un desastre econòmic que enfonsaria Euskadi si prosperara la proposta de nou Estatut aprovada fa un any pel Govern, i sobre la inviabilitat econòmica i expulsió del marc europeu com a cost d’una suposada secessió basca de la qual ningú no ha parlat, aquest informe no tracta de justificar el contrari. L’escàs rigor intel·lectual amb què van ser elaborats aquests informes parla per si mateix, no cal afegir-hi res. Al contrari, aquest informe tracta de situar el factor econòmic com a centre d’atenció a l’hora d’entendre els canvis proposats i es converteix en una peça més per al seu debat, ja que el nou model de

convivència no sols es compon d’accions polítiques, l’economia també hi compta.

Euskadi, al llarg de les dues últimes dècades, ha emprès una profunda transformació del model de desenvolupament econòmic heretat de l’època de la dictadura. Un model caracteritzat per un teixit productiu orientat al mercat interior, escassament diversificat i amb greus mancances tecnològiques.

Les principals claus explicatives d’aquesta transformació reeixida han estat, d’una banda, l’obertura a l’exterior i la integració en el mercat europeu i, d’una altra, la recuperació de l’autogovern que ha permès que les institucions basques desenvolupen un ampli ventall de polítiques públiques.

El resultat més evident d’aquesta transformació es pot sintetitzar en el creixement del producte interior brut per capita, que gairebé s’ha duplicat entre 1980 i 2002. De manera que la renda d’un ciutadà o una ciutadana basca s’ha situat en el 105% de la mitjana europea, millorant en 16 punts la posició relativa que ocupava el 1980.

En aquest procés de transformació econòmica i d’augment del benestar es poden distingir tres grans períodes, que guarden un cert paral·lelisme amb l’avanç de l’autogovern: un primer període de reestructuració, que va transcórrer entre 1981 i 1988, en el qual la prioritat va ser la promoció econòmica, la modernització del teixit productiu i la millora de les infraestructures, gràcies a la recupe-

Idoia Zenarruzabeitia, consellera d'Hisenda del Govern basc, situa el factor econòmic com a centre d'atenció a l'hora d'entendre els canvis proposats.

ració de l'autogovern que es va produir en la primera meitat de la dècada dels vuitanta; un segon període, de reassignació, que transcorre entre 1989 i 1998, en el qual s'estanca el desenvolupament de l'autogovern. En conseqüència, és necessari recórrer a l'endeutament i a una

“En matèria d'aprofundiment de l'autogovern, s'han perdut els tres darrers quinze anys, malgrat les competències que tenia en compte el 1979 l'Estatut de Gernika”

política de reassignació per consolidar la despesa social derivada de la incorporació de les polítiques de Sanitat i Educació, sense detriment de les inversions de capital. I un tercer i últim període, de consolidació economicofinancera, que transcorre des de 1998 fins al present, en el qual segueix sense produir-se cap avanç significatiu en matèria d'autogovern, si bé el menor pes específic del deute i l'eficiència en la utilització dels recursos interns permeten una millora de les polítiques socials que es tradueix en un augment percentual de les despeses relatives a assistència i benestar social, ordenació del territori, habitatge i medi ambient.

En definitiva, podríem dir que en matèria d'aprofundiment de l'autogovern s'han perdut els tres darrers quinze anys, malgrat les reiterades exigències polítiques i institucionals a l'administració de l'estat perquè es transferesquen totes les competències que tenia en compte en l'Estatut de Gernika de l'any 1979.

Malgrat aquest estancament competencial, les polítiques públiques institucionals i el dinamisme del sector empresarial han continuat esprement els avantat-

ges de l'autogovern per consolidar el procés de creixement. En l'actualitat, però, i després de quasi 25 anys d'autonomia, s'obre un període d'incertesa en el qual s'estrenyen els marges d'actuació de les institucions basques i es limita la nostra capacitat d'actuació per donar resposta al nou escenari europeu i internacional.

Nou marc de relació amb l'estat.

Evidentment, és cert que l'actual marc d'autogovern permet a les Institucions Basques millorar la utilització dels recursos disponibles per mitjà de la reassignació de les prioritats en les despeses i inversions públiques. Però no és menys cert que, per afrontar els reptes de futur, Euskadi necessita disposar de nous instruments, de majors capacitats d'autogovern i, sobretot, d'un nou marc de relació amb l'estat que garanteixi la seguretat jurídica per a ambdós parts i que no estiga subjecte a la interpretació unilateral del seu contingut.

La necessitat d'un nou marc d'autogovern no és, en definitiva, un capritx polític ni tampoc un element de confrontació ideològica. La Proposta d'un Nou Estatut es configura com una necessitat imperiosa per sanear, apuntalar, consolidar i desenvolupar els pilars que permetran la segona transformació econòmica d'Euskadi. És a dir, l'educació i la formació permanent de les persones, la investigació, el desenvolupament i la qualitat, la localització física i econòmica d'Euskadi i la solidaritat i el benestar social.

La Proposta del Nou Estatut constitueix una resposta adequada per construir un nou espai econòmic de creixement i solidaritat sobre els pilars que configuren el nou model econòmic del segle XXI.

El desenvolupament d'aquesta segona transformació econòmica d'Euskadi es realitza respectant els aspectes bàsics que configuren la unitat de mercat en l'àmbit estatal. Per això, en el Nou Estatut s'atribueixen una sèrie de competències exclusives a l'estat (article 45); es consolida la continuïtat del sistema de concert, ja només circumscrit als aspectes financers i no tributaris, i es garanteix la llibertat de circulació i establiment de les persones, béns, capitals i serveis, sense

José Luis Rodríguez Zapatero, president del Govern espanyol, va voler fer de la seua primera reunió a la Moncloa amb Juan José Ibarretxe, lehendakari del Govern basc, l'escenificació del seu pregonat nou "tarannà".

menyscabament de la competència empresarial (article 55). Així mateix, s'estableixen mecanismes de coordinació i col·laboració, tant en les polítiques pressupostàries i financeres com en el mercat laboral i en el règim de Seguretat Social. D'aquesta manera, es garanteix la unitat de mercat, les relacions mercantils i comercials i la mobilitat dels factors productius, sota un marc normatiu comú, sense perjudici de la singularitat i l'exclusivitat de les polítiques públiques atribuïdes a les institucions basques.

A partir d'aquesta constatació, en el Nou Estatut Polític s'apuntalen els pilars següents:

—L'educació i la formació de les persones, a través de la competència exclusiva de totes les polítiques educatives i culturals, integrant totes les dimensions de la formació: ensenyament en tots els nivells i formació professional, reglada, ocupacional i contínua (article 47).

—La competència exclusiva en el conjunt de polítiques econòmiques sectorials i en la regulació i ordenació de l'activitat econòmica i financera (articles 49, 56 i 57), que inclouen específicament les polítiques d'investigació científica i tècnica, les noves tecnologies relacionades amb la societat de la informació i el coneixement, així com les telecomunicacions, a més d'ampliar la capacitat d'ordenació econòmica dels sectors industrials i la regulació del mercat i la competència.

Aquest conjunt de polítiques permetran no sols potenciar el pilar de la investigació i el coneixement sinó també consolidar Euskadi com a ciutat regió global des del punt de vista econòmic.

—La capacitat de definir i executar una política integral dels recursos naturals i d'infraestructures de transport i comunicacions en totes les seues modalitats, (articles 50 i 51), que permetrà potenciar la

“La Proposta del Nou Estatut constitueix una resposta adequada per construir un nou espai econòmic de creixement i solidaritat en pilars que fixen el model econòmic del segle XXI”

El passat divendres, 14 de gener, el president del Parlament basc, Juan María Atutxa, va dipositar al registre del Congrés de Diputats el text de reforma estatutària del País Basc.

localització física i la regeneració mediambiental com un dels factors essencials per convertir la Comunitat Basca en una localització referencial en el conjunt de ciutats regió europees.

L'atribució a Euskadi de totes les potestats i funcions necessàries per establir i regular un àmbit sociolaboral propi, sense perjudici de la col·laboració i cooperació amb l'àmbit estatal i europeu (article 53). Això possibilitarà una major adaptació de la negociació col·lectiva i la representativitat dels agents econòmics i socials a la nostra realitat social per facilitar el diàleg social a Euskadi. Perquè l'acord i el diàleg social entre els sindicats i les empreses basques és un dels elements fonamentals per impulsar, de comú acord, un nou model econòmic que prengui en consideració els diferents aspectes i interessos de tota la societat basca: creixement, productivitat, estabilitat laboral, política salarial, solidaritat, participació i previsió social.

Una política fiscal i tributària que garanteixi els principis de potestat tributària i autonomia financera, així com els mecanismes de coordinació amb l'estat (articles 58, 59, 60, 61 i 62).

En aquest sentit, correspon a Euskadi definir, regular i gestionar els propis pressupostos i la pròpia política fiscal i financera per fer front a les demandes

i exigències del model de desenvolupament sostenible que els bascos desitgem.

Així mateix s'aclareix la contribució dels bascos per sufragar les càrregues generals de l'estat per mitjà de l'aporta-

“El nostre futur està en joc i la millor resposta a aquest desafiament és aprofundir en el nostre autogovern a través d'un nou Estatut Polític que obri un marc de relació política i econòmica nou amb l'estat”

ció d'una quota global en el marc del concert econòmic (article 60.3)

El desenvolupament d'una vertadera política integrada de protecció social i de solidaritat, en la qual es tenen en compte les polítiques socials i sanitàries (article 48) i les pròpies polítiques de protecció social (article 54), inclosa l'atribució als poders públics bascos del règim públic de Seguretat Social que garanteixi a tots els ciutadans i ciutadanes basques l'assistència i les prestacions socials suficients davant de situacions de necessitat, presents i futures. Tot això, a través d'un pressupost propi en matèria de Seguretat Social i de l'establiment d'un mecanisme de participació financera amb l'estat, de manera que queden garantits els principis de solidaritat i no-discriminació amb els ciutadans i ciutadanes del conjunt de l'estat.

L'assumpció per les institucions basques de totes les dimensions de la política de protecció social permetrà la superació de la fragmentació actual –renda bàsica, pensions, desocupació, subsidis, pensions no contributives..., etc.– i podrem desenvolupar una política integral de benestar que eviti les actuals disfuncions i possibiliti l'assoliment de la convergència amb Europa, també en matèria de despesa de protecció social per habitant, tot això sense perjudici de la solidaritat amb la resta de l'estat.

Com a conclusió final podria dir-se que la Proposta del Nou Estatut Polític representa, en els seus trets generals i específics, una resposta clara i positiva a les insuficiències i al bloqueig econòmic de l'actual marc institucional. Euskadi necessita disposar dels instruments d'autogovern precisos per emprendre una segona transformació econòmica que potenciï el nostre creixement i augmenti el benestar dels ciutadans i ciutadanes basques. El nostre futur està en joc i la millor resposta possible a aquest desafiament és aprofundir en el nostre autogovern a través d'un nou Estatut Polític que obri un marc de relació política i econòmica nou amb l'estat espanyol.

*Idoia Zenarrutzabeitia Beldarrain
és vicelehendakari i consellera
d'Hisenda i Administració Pública
del Govern basc*